

1990

Bijbelse vrouwen

India

Thema

Dit hongerdoek toont bijbelse vrouwen
als voortrekkers en gidsen naar het Rijk Gods.

Het middelpunt van het doek
verbeeldt de gelijkenis van Jezus over het Rijk Gods:
dat is als zuurdeeg dat een vrouw kneedt,
als een mosterdzaadje, dat in de aarde wordt geplant. (Lc. 13,18-21)

De armoede in het Zuiden treft vrouwen het hardst.
Pas wanneer vrouwen gelijkwaardig en volwaardig aan de samenleving kunnen
deelnemen, is gerechtigheid en vrede in deze wereld mogelijk.

Jezus verkondigde de blijde boodschap:
de tijd is vervuld, het rijk van God is op handen.

Kom tot inkeer en hecht geloof aan dit goede nieuws. (Mc. 1,15)
Door de verhalen van bijbelse vrouwen vinden de vrouwen in India
inspiratie en kracht om voor het leven te strijden.

Overzicht hongerdoek

Mirjam	Sifra en Pua	Ruth
	Het Rijk Gods is als een zuurdeeg en als een mosterdzaadje	
Maria van Magdala	Jezus en de Kananese vrouw	Maria en Elisabeth

Kijkrichting

De kunstenaar schildert de meditatieafbeelding
in het midden als mandala.

Dit maakt de reis naar binnen mogelijk,
als we over het groeien van het Rijk Gods nadenken.

De bijbelse figuren van de andere zes afbeeldingen
- drie uit het eerste en drie uit het tweede testament -
zijn de gidsen en voortrekkers bij de reis naar buiten:

de reis naar de armen, onderdrukten, vreemdelingen en naamlozen.

Het startpunt ligt dus in het midden,
daarna volgen we de afbeeldingen met de klok mee,
te beginnen linksboven.

Verder kijken

Het Rijk Gods is als zuurdeeg en een mosterdzaadje

Een vrouw zit in een tarwekorrel in de lotushouding.
Een meditatieve én een werkhouding gaan hier samen.
Ze mengt de zuurdesem met het meel
en kneedt het tot brood -*chappati*-.
De korenaren ontspruiten aan de aarde
en reiken naar het licht.
Dit beeld is gemaakt naar de gelijkenis over het Rijk Gods.
(Lc. 13,21)

De kunstenaar verwijst naar het harde leven van arme vrouwen in India.

Zij moeten zorgen dat hun familie overleeft.

Indiase vrouwen herkennen zich gemakkelijk in deze vrouw.

Het groeien van het Rijk Gods is voor hen een moeizaam proces, dat door de dood heen naar leven leidt: als de graankorrel niet in de aarde valt en sterft dan brengt hij geen vruchten voort (Joh. 12,24). In de graankorrel doe je kracht op om de reis te gaan naar de armen, onderdrukten, vreemdelingen en naamlozen.

De graankorrel heeft de vorm van een pot, die in India de betekenis heeft van 'heilig voorraadvat'. De tarwekorrel is een **sadhana**: een zoektocht naar binnen, om dichter bij de kern van de dingen en de kern van onszelf te komen.

Die sadhana hoeven we niet alleen te gaan: we kunnen rekenen op gidsen onderweg.

Op dit hongerdoek zijn die gidsen de Bijbelse vrouwen uit het eerste -*boven*- en tweede -*onder*- testament. Door de mandala zijn deze afbeeldingen met elkaar verbonden.

Alle verhalen van het doek komen eigenlijk terug in het centrum: de vrouw die brood aan het bereiden is. Zij kneedt een nieuwe wereld vol van geluk en liefde, gerechtigheid en vrede. Dat is hard werken voor iedereen -*man of vrouw*- die vorm wil geven aan het Rijk van God. Maar de simpele arbeid -*een brood maken*- kan grote gevolgen hebben, zoals de zes andere afbeeldingen laten zien. Het brood staat ook symbool voor de eucharistie: het brood dat alle mensen leven schenkt.

Deze vrouw heeft geen naam. Ze zou de Indiase godin van het welzijn en leven kunnen zijn. Deze godin beschermt ook de voorraad graan om brood mee te bakken. Alleen deze vrouw in het midden draagt een witte sari, de kleur van trouw en vrede, een feestkleur. Zij is de enige die een 'binda' draagt. Deze rode stip staat symbool voor het midden van het geheel. In India dragen alleen getrouwde vrouwen een binda. Bij de vrouw in de graankorrel is de binda een teken van vreugde en menselijke vervulling. De oranje/bruine kleur met hier en daar wat groen is symbool voor de aarde, voor groei, voor leven en energie.

Mirjam - zuster en profetes

De profetes Mirjam, zuster van Mozes en Aäron, viert de bevrijding van haar volk uit de handen van de Egyptenaren: '*zingt een lied voor de Heer, want Hij is hoog en verheven! Paarden en ruiters werpt Hij in zee.*' (Ex. 15,21).

Mirjam zingt en maakt muziek op haar tamboerijn.

De overige vrouwen betuigen hun solidariteit door hun gemeenschappelijke dans.

Het water speelt een opvallende rol.
 Het water verwijst naar de dagelijkse zware taak van vrouwen in India om kilometers ver te moeten lopen om water te halen. Mirjam is een bemoedigend voorbeeld voor al haar mondige zusters in deze tijd: hun eigen vaardigheden en mogelijkheden moeten ze niet te laag inschatten.

Rechtsboven vliegt een duif: symbool voor vrede en vrijheid.

De vrouwen zijn voorbodes van de vrede die komt.

In India tonen vrouwen hun vreugde door samen te dansen. Ze houden elkaar bij de heupen vast en dansen een 'kringdans': een uiting van solidariteit en liefde tot de naaste en de samenleving. Hier danken de vrouwen met hun dans God, omdat God hen heeft behoed voor het Egyptische leger en de wreedheid van de farao. God heeft hun leven gered. In deze tijd is de farao niet langer de grootste bedreiging voor het leven, maar het gebrek aan zuiver water. De vrouwen danken God dat zij water hebben. Met haar blauwe jurk is Mirjam daarvan het symbool. Het is dezelfde kleur als de jurk van Maria rechtsonder op het doek. Mirjam draagt hier het kleed van een danseres.

De vier vrouwen dragen een sari met een bies. In India is de sari de typische kleding voor vrouwen. Alle vrouwen, rijk of arm, dragen dit kledingstuk. De afgebeelde sari met bies, zonder enige versiering, wordt vooral door vrouwen in Oost-India gedragen.

De groene sari staat voor hoop en leven; de rode voor liefde en leven.

De naar voren gerichte blikken van de vrouwen zijn een uitnodiging om het leven te doen groeien en vrucht te laten dragen.

Sifra en Pua - geweldloos verzet is mogelijk

Een dreigende duisternis en een verwarmend vuur kenmerken deze afbeelding. Twee vrouwen beschermen de moeder met haar kind. Zo ontstaat hier dezelfde druppelvorm als bij de vrouw in de graankorrel.

De beide Egyptische vroedvrouwen:

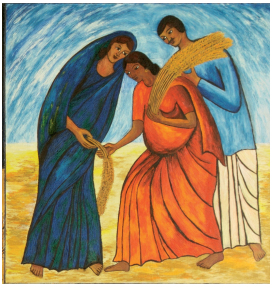
Sifra -schoonheid- en Pua -meisje- gehoorzamen niet

aan de farao en redden het pasgeboren Hebreeuwse jongetje -Mozes- op listige wijze en met gevaar voor eigen leven. (Ex. 1,15-21)

Zij zijn een voorbeeld en steun voor alle dappere vrouwen, die tegenwoordig strijden tegen de bedreiging van leven, vrijheid, gerechtigheid en vrede.

De gele doek met rode vlammen die Sifra, de vrouw in het groen, beschermend om de moeder en haar kind heen houdt, verwijst naar het vuur dat nu nog in de dorpen van Noord-India voor de hut van iedere kraamvrouw brandt. Iedereen die in de hut op kraamvisite wil komen, moet langs het vuur lopen om zich van alle ziektekiemen en kwalijke invloeden te reinigen. De donkere bijna zwarte achtergrond verwijst naar de onderdrukking van het volk Israël in Egypte, naar het doodsgevaar en alle vormen van onheil die het leven van het pasgeboren kind en zijn moeder kunnen bedreigen. De groene sari van Sifra staat voor leven en hoop; de rode kleur van Pua voor liefde en leven, waaraan het kind in het rood behoefte heeft. De felle levendige diepe kleuren van de vrouwen symboliseren de kracht van het leven. Ze verdringen de dreigende donkere macht van de farao, die als een tiran dood en verderf zaait. Ook hier kijken de vrouwen voor zich uit: een uitnodiging om leven te doen groeien en bloeien.

Ruth - harmonie in gezin, samenleving en natuur

Twee mensen buigen zich in verbondenheid voorover naar de middelste vrouw, de donkere kleurlinge Ruth: haar schoonmoeder Naomi en Boaz.

Samen rapen ze het overgebleven graan.

Graanschoven verbinden de drie met elkaar: een verwijzing naar de wereldwijde zorg om het dagelijkse brood. (Rut. 1,22; Rut 2,8; Rut. 4,13-17) Het koren verwijst naar de honger en de schaarste.

Een afbeelding vol harmonie, die tegelijkertijd verwijst naar een visioen: mannen en vrouwen die gezamenlijk zorgen voor een humanere en rechtvaardige wereld. Twee vrouwen van verschillende leeftijden, allebei arm en zonder vaderland, de ene een buitenlandse, kiezen voor elkaar en vernieuwen daarmee het volk van Israël. De zwaarste last voor het dagelijkse bestaan in India ligt op de schouders van de vrouwen. Op deze afbeelding gaat het om de liefde en solidariteit tussen de twee vrouwen.

Het is het verhaal van Ruth, de jonge vrouw uit Moab, die de grote stap waagt en besluit bij Naomi te blijven, die niemand meer heeft. In deze afbeelding wordt deze liefdevolle zorg en toewijding uitgedrukt. Ruth is de vrouw in de rode sari. Het rood staat voor liefde en leven. Het koren dat ze draagt is niet louter versiering. Het is ook haar levensonderhoud, de bestaanszekerheid voor haar en Naomi. Het is ook een teken van vruchtbaarheid. Ruth is een Moabitische, een vreemdelinge, die duidelijk op een lager sociaal niveau staat. Haar donkere huidskleur wijst daarop.

De vrouw in het blauw -*de kleur van de hemel*- is Naomi. Zij heeft haar sari om haar hoofd geslagen, zoals oudere vrouwen gewoon zijn te doen in India.

Boaz draagt een kurta -*een lang hemd*- en een lungi -*een lang stuk doek dat om het middel wordt vastgebonden*-. Dit is de kleding van alle mannen die hun traditionele levenswijze behouden hebben.

De inzet van de drie mensen voor elkaar biedt elk van hen nieuwe levensmogelijkheden.

Maria en Elisabeth - machtigen stoot Hij van de troon

De kunstenares toont ons de ontmoeting tussen Elisabeth en Maria op een ongebruikelijke wijze. De zwangere Elisabeth danst op Maria af, die in het magnificat uitroept: *‘Hij stoot de machtigen van hun troon en zal de kleinen verheffen. De hongerigen overlaadt Hij met zijn gaven en de rijken laat Hij met lege handen vertrekken’*. (Lc. 1, 52-53) Maria onthult de boodschap van haar Zoon over de komst van het Rijk Gods.

Deze God keert zich tot de kleinen, de hongerigen en de moedelozen.

De reusachtige boom is geveld en het kleine zaadje schiet omhoog.

De twee vrouwen dansen en juichen van vreugde om het nieuwe leven dat zij in zich dragen, om Gods barmhartigheid voor de kleinen, de hongerigen, de vernederden.

De voet van Maria op de boomstronk drukt uit, dat God de machtigen ten val brengt en hen uiteendrijft. De grote groene plant die opgroeit uit het kleine zaadje is een teken dat God de kleine verheft. Het spruitende en opgroeiende zaad is tegelijkertijd symbool van de vruchtbaarheid van Maria en Elisabeth.

De blauwe sari van Maria verwijst naar de hemel; de oranjekleurige van Elisabeth verwijst naar de aarde. Hemel en aarde komen zo samen.

Jezus en de Kananese vrouw

De Kananese vrouw staat drukgebarend voor Jezus en wijst Hem op haar zieke dochter. Jezus wijst haar eerst af en zegt: *'Ik ben alleen maar naar de verloren schapen van Israël gezonden'*. (Mat. 15,24) Pas nadat de vrouw Jezus heeft gewezen op de hond, die de van tafel gevallen kruimeltjes mocht opeten, geneest Jezus haar dochter. De kunstenares wijst zo naar de positie van meisjes in India: ze zijn daar niet in tel. Ook vrouwen ontvangen een minderwaardige behandeling in de wetgeving en samenleving.

De vrouw draagt een groene sari: de kleur van leven, hoop en geloof. Ze is een vreemdelinge, want haar huidskleur is donker geschilderd. Haar dochter in het rood vraagt om leven, liefde, om zorg en genezing. Ze is afgebeeld in een donkere cocon, als teken van haar bezetenheid.

Jezus straalt gezag en rust uit. Zijn linkerhand houdt Hij op zijn hart, zijn rechter rust in zijn schoot. De groene man naast Hem houdt beide handen in zijn schoot. Het gele klee van Jezus verwijst naar de gele kleding van heilige mannen in India.

Dit fragment is de enige afbeelding van Jezus op dit doek. Op de meeste andere hongerdoeken is Jezus expliciet aanwezig. Opvallend is, dat Jezus hier getoond wordt, wanneer Hij terecht wordt gewezen door de Kananese vrouw.

Maria van Magdala - de grootste apostel

Maria Magdalena, die de kunstenares als stralende vrouw in het rood heeft geschilderd, stapt uit het licht van de opstanding naar het donker van de angst, waar de leerlingen van Jezus angstig schuilen bij elkaar. Opvallend zijn haar grote heldere ogen. Haar opgestoken hand lijkt te zeggen:

'Wees niet bang, ik ben bij jullie'. Met haar gevende linkerhand verkondigt ze aan de leerlingen: *'Ik heb de Heer gezien'*.

En zij vertelde alles wat Hij tegen haar gezegd had. (Joh.20,18)

Dit verhaal maakt om verschillende redenen veel indruk bij iedereen. De moed van Maria om het graf binnen te gaan. Haar liefdevolle bekommernis om het lichaam van Jezus te vinden en haar opdracht, die ze van Jezus zelf heeft gekregen: het evangelie van de opstanding te gaan verkondigen. Door deze opdracht kreeg ze van Augustinus de eretitel: *Apostola apostolorum*, de apostel van de apostels. De grootste apostel!

Twee mannen -*blauw en geel*- dragen een doek over hun rechterschouder. Oudere mannen die in India in aanzien staan, volgen dit gebruik. Beiden hebben ook een voorwerp in handen: een sleutel en een boek. Ook de man in het rood draagt een boek. De kunstenares heeft de volgende apostelen geschilderd:

- ♦ Jacobus direct naast de deur.
- ♦ Johannes in een rode kurta, omdat Jezus het meest van hem hield. Johannes draagt een boek, aangezien hij naast apostel ook evangelist is.
- ♦ Petrus hij draagt een blauwe kurta -*kleur van de hemel*- en hij heeft een sleutel in zijn hand.
- ♦ Matteüs deze evangelist in het geel houdt ook een boek vast.
- ♦ Andreas hij is in het groen geschilderd vanwege zijn groot geloof.

De kunstenaars

Lucy D'Souza werd op 22 september 1949 in het dorp Siolim in het district Goa aan de westkust van India geboren als enige dochter in een gezin met vier kinderen.

In 1952 verhuisde het gezin naar Tal Dehrad Dun, in de Noord-Indiase staat Utta Pradesh aan de voet van de Himalaya.

Ze bezocht de plaatselijke school en later ging ze naar het internaat van de St. Josephschool.

Nadat ze de 12^e klas had afgesloten, ging ze naar de hogeschool van Agra om lerares te worden. Ze behaalde daar twee bachelors: kunst en educatie/onderwijs.

Ze gaf daarna vier jaar les in haar geboortedorp. In 1976 begon ze te werken als sociaal werkster aan het instituut van Khristsevika in Raipur in de staat Madhya Pradesh. Zij deed vormingswerk voor vrouwen en kinderen.

Dan maakt ze de keuze om te gaan werken tussen vrouwen in de deelstaat Haryana in Noord-India. De vrouwenproblematiek laat haar sindsdien niet meer los. De harde strijd, maar ook de solidariteit en de creatieve kracht die in vrouwen leeft, treffen haar. Zij wil die op een of andere manier aan de wereld bekend maken.

In haar vrije tijd leert ze schilderen aan een kunstacademie. In april 1983 vertrekt ze naar Bangalore om lessen te gaan volgen van Jyoti Sahi aan de Indiase school Art For Peace. Jyoti noemt ze haar grootste artistieke leermeester.

Ze vestigt zich in de 'Art Ashram' van Silvepura in Bangalore -Zuid-India-. De ashram -open religieuze gemeenschap- is gesticht door Jyoti Sahi. Als motto heeft de ashram 'kunst voor vrede' genomen en als opdracht Indiase kunst met een religieuze en christelijke boodschap te maken.

Lucy krijgt er de kans om tussen andere kunstenaars en Indiase theologen een sadhana -*spirituele weg*- te gaan, trouw aan de innerlijke roep om creatief en scheppend te leven en te werken.

Ook wil zij sterk aansluiten bij de bijbelse traditie en de Indiase traditionele cultuur.

voorloper hongerdoek

de vrouwelijke kant van God

Lucy vond in de bijbel verhalen,
die een boodschap van bevrijding voor de Indiase vrouw bevatten.
Maar tegelijk ziet zij: het is de moed en de kracht van de Indiase vrouw
die deze bijbelverhalen erg actueel maken.
Indiase vrouwen kunnen aan deze bijbelpassages extra betekenis geven.
Dat wil zij dan ook vooral via haar hongerdoek duidelijk maken.

Dit hongerdoek is het resultaat van zes jaar persoonlijke sadhana
en samenwerking met de andere ashramleden.
In de kunstashram wordt nooit iets alleen gemaakt.
Elke bewoner en zelfs elke bezoeker of passant
denkt mee na en krijg er zijn/haar zegje in.

Lucy is een integer persoon, een open en vrije vrouw zonder complexen.
Gastvrijheid siert haar.
Voor de bezoeker die soms maar vluchtig passeert,
staat er bijna ongemerkt een kopje thee klaar.
En de bezoeker uit het Westen vindt er bij de maaltijd
een extra potje niet-pikant eten.

Lucy praat graag over haar werk en de keuzes die ze maakte in haar leven.
Urenlang kan ze vertellen
over de groei van dit hongerdoek,
want het maakt een belangrijk stuk uit
van haar leven.

Lucy bestudeerde een jaar lang
bijbelse teksten over vrouwen.
Ze las er veel rond,
maar legde de verhalen soms bewust opzij
om ze in de stilte van de landelijke ashram
tot zich door te laten dringen.
Schilderen is voor haar een sadhana, een gebed.

In 1996 trouwde zij met de Duitse pastor Andreas Krone
en sindsdien woont zijn in Waldems in Duitsland.

Meer kunstwerken van haar zijn te vinden op: www.lucy-art.de

Achtergrondinformatie

Het doek als pelgrimstocht

Lucy nodigt ons uit om een pelgrimstocht te maken doorheen het doek.

Zij bedoelt daarmee niet zozeer een uiterlijke pelgrimstocht, zoals het voor elke Hindoe en Moslim een jaarlijkse gewoonte is om minstens één heilig oord te bezoeken. Het is meer een innerlijke zoektocht. Een sadhana wordt dat in de Indische filosofische school genoemd, een innerlijke weg, waarbij je steeds dichter tracht te komen bij de kern van alles en nog meer bij de kern van je eigen wezen. Het is belangrijk om tot je diepste kern te komen, want in die kern of 'diepste zelf', daar is God te vinden. De mens is echter teveel begaan met de uiterlijke zaken van zijn leven en raakt daardoor moeilijk bij die kern.

De mens is in oorsprong en in wezen één met God. Dit wordt de atman-Brahman eenheid genoemd, de zielseenheid met God. Als we vanuit onze ziel, ons 'zelf' of onze kern leven, dan vloeien God en mens in elkaar over. Dat geloof overheerst heel de filosofische en spirituele wereld van de Indiër. De sadhana van elke mens zal anders zijn. Sommigen kiezen de weg van meditatie en verinnerlijking -*jana marga*-, anderen de weg van de actie -*karma marga*-, weer anderen die van de devotie en liefdesbetoning -*bhakti marga*. En zelfs daarin zal ieder zijn eigen individuele accenten leggen. In India wordt zo'n sadhana meestal door een goeroe aanbevolen; je gaat die weg niet alleen.

Een vrouwelijke kijk op God

Lucy is vertrokken vanuit enkele sterke bijbelverhalen, waarin vrouwen een centrale rol spelen; om daarin te ontdekken hoe sterk deze geactualiseerd kunnen worden in de situatie van de Indiase vrouw. Bovendien vertelt elk verhaal ons over God. Hoe God in die tijd ervaren werd, welke accenten door deze zogezegd 'vrouwenverhalen' sterk tot uiting komen. Het gaat om de meer vrouwelijke aspecten van God: God als moeder, die met zorg omgaat met de schepping. De vraag is niet zozeer: hoe ziet God eruit, maar wel: hoe komt God door de mens naar ons toe, want de mens is de spiegel waarmee God zich aan ons laat zien. Zo roepen de vrouwen uit het hongerdoek ons op om God te zien door de bril van vrouwen.

Tot voor kort waren wij ons niet zo bewust van de meer vrouwelijke kanten van de bijbel. Er zijn nu heel wat theologen, mannen maar vooral vrouwen, die vanuit de feministische theologie een andere kijk werpen op bijbelpassages en de bijbel in zijn geheel. Daar waar theologen tot voor kort enkel mannen waren en elke canonisering van de bijbel door mannen is gebeurd, overheerste de patriarchale kijk en kwam zo het accent teveel te liggen op bijvoorbeeld de mannelijke aspecten van God. Door de bril van vrouwen naar bijbelse verhalen en naar onze werkelijkheid kijken, levert een nieuwe dimensie op en brengt verrassende inzichten met zich mee, die ons niet onberoerd kunnen laten, zoals uit het meditatiedoek blijkt. Het dringt dieper door dan onze huid, naar de kern van de graankorrel.

Vrouwen in India

Volgens Lucy is het aan vrouwen gegeven om van binnenuit veranderingen te bewerken, zoals dat in de gelijkenis van het zuurdesem en het mosterdzaadje het duidelijkst aangegeven wordt. In elke vrouw schuilt een creatieve kracht om ondanks de hardheid van haar bestaan, leven te geven en vruchtbaarheid te bewerken in anderen. Een kracht die een diepe creativiteit verraadt. Vrouwen zijn met de scheppende krachten van het leven nauw verbonden en kunnen zo Gods grote warmhartigheid en liefde aanvoelen. In India is dit concrete werkelijkheid. Vrouwen zijn er tweederangsburgers. Als moeders worden zij wel gerespecteerd, maar verder is hen weinig of geen plaats van betekenis gegund in de Indiase samenleving. Buiten het feit dat vrouwen hard moeten werken in het huishouden en mee de kost moeten verdienen -*in fabrieken of in de landbouw*-, is er het bruidsschatsysteem dat hen onderdrukt en vernedert. Ondanks dat en nog veel meer, zijn zij in staat krachten te ontwikkelen voor verandering, samen te scholen in solidariteit en op te komen voor hun rechten.

Verbondenheid met de natuur en de kosmos

De natuur wordt in India sinds eeuwen geacht en geëerd. Grote heilige mannen en vrouwen hebben in harmonie met haar geleefd. De economie leeft voor 80% van landbouw. De landbouwwerkers zijn voor 90% vrouwen en kinderen; zij leven met de seizoenen mee, met het bloeien, het groeien, maar ook het schreien van de aarde.

Sterke kosmische verbondenheid komt voort uit de Hindoe cultuur, die daar helemaal van doordrongen is. Dat kan een nieuw licht werpen op bijbelse verhalen en op elke menselijke geschiedenis. Niet alleen zijn de oerelementen in het hongerdoek opvallend aanwezig, ook de verhalen zelf, en dat van Mirjam nog het meest, verwijzen naar de kosmos.

Jyoti, de schilder van de hongerdoeken van 1976 en 1984, geeft het volgende commentaar bij dit hongerdoek: 'Het doek van Lucy is doordrongen van de Geest Gods, Die aan ons mensen bestaan leven en vreugde geeft, Die de kracht bezit menselijk lijden te veranderen en Die de menselijke gemeenschap in de hele schepping van God betreft. Het draagt in zich een bevrijdende boodschap voor elke man of vrouw en zet op weg om na te denken hoe een bevrijde relatie tussen man en vrouw er uit kan zien'.

Feministische notities bij de bijbelse vrouwen

Mirjam: de vergeten leidster

Het zal je maar gebeuren, je wordt geroepen door God om je volk mee uit het land van de slavernij te voeren en na eeuwen geschiedenis wordt er niet meer over je gesproken. Mozes en Aäron blijven bekend, staan vermeld in de annalen en in de bijbelvertalingen, maar als min of meer rebelse vrouw word je uit de geschiedenis geschreven. Dat is wat er gebeurd is met Mirjam, de zuster van Mozes en Aäron. Pas met de feministische theologie is de rol van Mirjam in de bevrijdingsgeschiedenis van het volk Israël erkend.

Mirjam is een van de invloedrijkste leiders van het volk geweest, naast Mozes en Aäron. Zie bijvoorbeeld Numeri 20,1 en Micha 6,4 of Exodus 15,20-21 -*het loflied van Mirjam*-. In Numeri 12 blijkt haar leidende rol duidelijk: samen met Aäron trekt ze de leidende positie van Mozes in twijfel. Ze wordt hiervoor gestraft door God met melaatsheid. De schrijver van Numeri kijkt met een mannelijk godsbeeld: God zet een rebelse vrouw weer op haar plaats. Voor kritische zelfstandige vrouwen was blijkbaar geen plaats.

Sifra en Pua: twee moedige vrouwen

Het ligt niet voor de hand, het negeren van het bevel van een machtige heerser; je riskeert nogal wat, zelfs je eigen leven. Sifra en Pua beschermen de mannelijke Joodse baby's, die na de geboorte gedood moesten worden. Zij zijn hoedsters van leven. Door hun burgerlijke ongehoorzaamheid bouwen zij aan de toekomst. De farao geeft deze vroedvrouwen de opdracht om elke pasgeboren baby van het mannelijk geslacht het leven te ontnemen, zodat het een doodgeborene lijkt: alle levenspogingen van de Israëlieten moeten in de kiem worden gesmoord.

De vrouwen kiezen echter voor het leven van God, Die wil dat mensen ten volle kunnen leven. Ze weerstaan zo de politieke macht van de farao.

Ruth: een novelle van goddelijke en menselijke trouw

Het hele boek Ruth is een boeiende familiechroniek, stijlvol geschreven en met rijke symboliek gekleurd. De onbekende auteur wil hier duidelijk een boodschap meegeven, waarin de eenvoudige vrouw Ruth de hoofdrol speelt. Haar leven is getekend: lijden is haar niet bespaard gebleven, maar trouw volgt zij haar eigen weg, een weg van liefde.

Door haar schoonmoeder Naomi te volgen, neemt ze het risico als vreemdelinge in Juda uitgestoten te worden. Maar het vergaat haar heel anders: er is een mooie toekomst weggelegd in een vreemd land. Ze huwt uiteindelijk Boaz. Ruth lijkt op Abraham, die ook wegtrok naar een vreemd land.

Maria en Elisabeth: twee begenadigde vrouwen

Wellicht kan men deze ontmoeting tussen twee zwangere vrouwen de meest aangrijpende noemen uit de bijbelse geschiedenis. In de verhouding tussen hen schemert er al iets door van de erkenning, die later de band tussen Jezus en Johannes zal kenmerken.

Maar ook het lied dat Maria zingt, is aangrijpend, revolutionair en stichtend. Het lied staat niet op zichzelf, maar is geworteld in de rijke Joodse religieuze inspiratie.

Beide vrouwen waren in de ogen van hun omgeving 'minder vrouw'. Elisabeth had al jaren gewacht op een kind en was nu reeds in haar oude dag. En bij Maria was nog geen man te 'bekennen'. De tijd van de vruchtbaarheid, die hen enige identiteit moest verschaffen, is niet voor hen weggelegd.

Bij de groet van Maria aan Elisabeth laait de herinnering aan God hoog bij hen beiden op. Hun beider hoop blijft niet beperkt tot hun individueel geluk. Maria en Elisabeth zijn blij, omdat God de kant van de armen kiest. En armoede treft vooral vrouwen. Maria belijdt het duidelijk: armoede is onrecht. Het gaat hierbij niet om een zoethoudertje voor de armsten, maar het lied zet de gangbare verhoudingen op hun kop.

De Kananese: een veroordeelde vrouw die bevrijding mogelijk maakt

Kanaänieten, door de Joodse goegemeente bestempeld als een minderwaardig, zelfs te verachten volk: heidens, onrein... Dat is de setting van een verhaal, waarin een vrouw naar voren treedt en het woord tot Jezus richt. Dat is durf hebben! Het is de zorgwekkende toestand van haar kind, dat ze zo lief heeft, die haar dit vertrouwen ingeeft.

Zij is het die Jezus bekeert en niet omgekeerd.

Een krachtige vrouw, die taboes en vooroordelen omturmt door geloof en vertrouwen. Ze krijgt uiteindelijk genezing voor haar kind. Het is alsof ze zelf hier het wonder verricht.

Maria Magdalena: de eerste Paasgetuige

Maria Magdalena, vroeger nog veroordeeld door de maatschappij, is de bevoorrechte getuige van het lege graf. *'Dic nobis Maria, quid vidisti in via'* -vertel ons Maria, wat je onderweg hebt gezien-; een verrijzenislied dat aan iedereen vertelt, dat er hoop is en dat de dood geen einde is, dat de Heer leeft.

Dit stukje getuigenis van een vrouw is hoogst merkwaardig in die tijd. Hier wordt op revolutionaire wijze aan geschiedschrijving gedaan, althans zo leeft het nu verder in de herinnering van mensen: een vrouw was de eerste getuige!

Voor die tijd was het opmerkelijk dat acht werd geslagen op de getuigenis van een vrouw. Vrouwen werden in andere gevallen meestal niet gehoord.

In de laatste dagen van Jezus' leven volgt een groep vrouwen onder leiding van Maria Magdalena -*de vrouw uit wie zeven duivels waren weggegaan (Lc. 8,2)*- Jezus. Het waren vooral de vrouwen die tot het einde bij Jezus bleven. Behalve Jozef van Arimatea en de apostel Johannes onder het kruis waren er geen mannen meer in de buurt. Een apocrief gnostisch evangelie naar Maria Magdalena beschrijft een discussie tussen Petrus en Maria. Petrus trekt de getuigenis van Maria in twijfel, maar hij wordt op zijn vingers getikt door Levi: *'Als de Verlosser haar waardig heeft bevonden, wie ben jij Petrus dan, om haar te verwerpen? Het staat vast, dat de Verlosser haar erg goed kent en daarom meer van haar hield dan van ons. Eerder moesten we beschaamd staan'*.

Meditatietekst

Jij bent bijzonder

Jij vrouw,
jij bent bijzonder.

Ieder van ons is apart,
beeld van God.

Niemand is zoals jij.

Want jij, vrouw,
jij bent de uitverkorene
in het oog van God.

Zo zijn wij allen
kinderen van God,

Gods schepping.